

Euharistie și martiriu – evenimente ecleziale în misiunea Bisericii

Răzvan **BRUDIU***

Abstract: *Christ's sacrifice, the confessor sacrifice of martyrs and of the Eucharistic sacrifice are in a close interdependence. Christ is the Archmartyr par excellence because His death is a martyr's death, the Cross is a terrible martyric ordeal. Martyrs are those who testify to the whole world for the Church of Christ, where they remain through the sacrifice of their own lives. They are those who die for their faith and thus become witnesses of faith, of the power of the soul over the body and the power of resurrection over death. Martyrs are those who have offered their lives to Christ as a well received sacrifice, showing to the world that they did not want to save their lives or to obtain certain social or personal benefits, recognizing that the human soul is more precious than the whole world. Martyrs are a symbol for the whole Christian religion because for them the teaching of Christ was not just a set of theoretical notions, but a living and life-giving word. The dynamism of the Church is accomplished*

* PhD, Faculty of Orthodox Theology at „1 Decembrie 1918” University in Alba Iulia, Romania.

by the living and non sacrificed sacrifice, meaning the dead and risen Christ. Eucharist is not just a symbol of a fact that occurred sometime in history, but is itself the eschatological reality of a world that began concomitant with the Mystical Supper and continues until the end of ages. The Eucharist holds an eschatological dimension as by it man lives with and in Christ. It gives man real and personal contact with Christ, making him live yet from the earth this eschatological life.

Keywords: *martyr, confession, faith, eschatology, Eucharist, relics.*

Introducere

Termenul *martir* are ca fundament Sfânta Scriptură, considerându-L pe Hristos ca fiind Martorul suprem al credinței: „*Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel întâi-născut din morți și Domnul împăraților pământului; Lui, Care ne iubește și ne-a dezlegat pe noi din păcatele noastre prin Sângele Său*”; „*Îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i: «Acestea zice Cel ce este Amin, Martorul cel credincios și adevărat, începutul zidirii lui Dumnezeu»*” (Apocalipsa 1, 5; 3, 14), astfel încât martirii și mărturisitorii tuturor vremurilor ce au urmat sunt urmașii direcți și legitimi ai Arhimartirului Hristos. Martiriul aparține în esența lui Bisericii, pentru că în ea apare moartea și învierea creștină prin excelență².

Martirii primelor secole creștine aveau puterea unei credințe mărturisitoare, așa încât ei doreau să se aducă jertfă bineprimită lui Dumnezeu: „*sanctualele martirilor sunt splendide, impozante prin grandoare, atrăgând toate privirile celor din jurul lor. Creștinii de atunci îi cereau Stăpânului martirilor, adică lui Hristos, ca cei buni să-și păstreze sănătatea și cei care luptă împotriva bolilor să li se ia suferințele. Soții care n-au copii îi cer, femeile sterpe se roagă să devină mame, în timp ce acei care au acest privilegiu se roagă să-l păstreze. Călătorii care vor să plece departe îi roagă pe sfinții martiri să-i însoțească și să le arate drumul. Nu li se închină precum zeilor, dar îi invocă precum oameni ai lui Dumnezeu și îi roagă să le fie ambasadori. Și cei care se roagă cu credință primesc*

² Karl Rahner, Herbert Vorgrimler, *Dizionario di Teologia*, edizione italiana a cura di Giuseppe Ghiberti e Giovanni Ferretti, by Herder-Roma, 1968, p. 374.

ceea ce cer. Prin credință acești oameni mărturisesc puterea martirilor care se odihnesc, putere care arată că Dumnezeu lor este cel adevărat³.

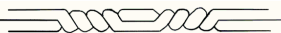
Prin persecutarea creștinilor, acest dar a fost dat martirilor care au acceptat de bunăvoie moartea, deoarece credința stă mărturie puterii harului care a transformat suferința lor în bucurie. Astfel, ei au arătat biruința lui Hristos asupra morții și propria lor adopție de către Hristos. În acest sens, martiriul este o continuare, dar și un rezultat, al apostolatului din lume. Când primim Sfânta Euharistie, auzim în cuvintele rugăciunii făgăduința lui Hristos Care zice: „*Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, rămâne întru Mine și Eu întru el*” (Ioan, 6, 56). Când reflectăm la cuvintele tainice ale Trupului și Sângelui Sfânt, ar trebui să ne gândim la ceea ce înseamnă exact atunci când Dumnezeu este *în* noi și noi suntem *în* El⁴.

Trupul și Sângele lui Hristos sunt termenii reali ce alcătuiesc ipostaza de har-dar a dragostei lui Dumnezeu pentru oameni. Euharistia este cea care îi cheamă pe oameni să-și însușească darul în termenii existenței reale, care constituie o premisă a existenței, în termenii mâncatului și băutului. În Euharistie ni se oferă darul-harul eliberării de creație, în termenii întrupării reale a darului (Trupul și Sângele lui Hristos), ca mâncare și băutură, adică premisă vitală a existenței reale. Hrană împărtășită, împărtășirea pâinii și a vinului, toate acestea sunt împărtășite la Euharistia Bisericii: este împărtășită hrana (pâinea și vinul) ca referință reală la *modul* în care Fiul își împărtășește existența cu Tatăl. Tocmai acest *mod* redă ipostaza întrupării Fiului; este Trupul și Sângele lui Hristos: realitatea existențială a eliberării de limitările creației⁵.

³Théodoret de Cyr, *Thérapeutique des maladies helléniques*, „Sources Chrétiennes”, No 57. 2, Tome II (Livres VII-XII), Texte critique, traduction, notes et index par Pierre Canivet, Paris, Les Éditions du Cerf, 2001, pp. 333-334.

⁴Laurentius Sobco, *Noul Martiriu: un scurt moment de eroism sau un mod de viață*, în „Eucharist and Martyrdom, From the Ancient Catacombs to the Communist Prisons”, Alba Iulia, 6-8 may 2014, Editura Reîntregirea, pp. 156-157.

⁵Christos Yannaras, *Contra Religiei*, trad. Tudor Dinu, București, Editura

1. Martor, mărturie și martiriu în viața Bisericii

În viziunea teologică, martiriul este sinonim cu botezul sângelui, ca act al iubirii mărturisitoare, și întărește Tainele Bisericii, fiind manifestarea unei stări pline de har, pe care Dumnezeu o dă omului ca dar. Moartea de bunăvoie este acceptată de Biserică drept mărturie, de la începuturile ei și până în zilele noastre⁶. În acest sens, martiriul Sfinților Apostoli Petru și Pavel este de netăgăduit, și în același timp, grăitor pentru noi creștinii: „*Petru, care, din pricina unei gelozii nedrepte, n-a suferit una, nici două, ci mai multe chinuri; și după ce a dat astfel mărturie [de martir], a plecat la locul de slavă datorat lui. Din pricina unei gelozii și a unei sfădiri, a primit și Pavel premiul răbdării, purtând de șapte ori lanțuri, fugăr și lovit cu pietre, ajungând un crainic atât în Răsărit, cât și în Apus, a primit faima nobilă a credinței lui... Și așa s-a eliberat de lumea aceasta și s-a dus în locul cel sfânt, făcându-se o foarte mare pildă de răbdare*”⁷.

În martiriu, credința mărturisitoare lucrează ca o energie, precum credința într-un *Tu*, împreună lucrând cu *El*. Martiriul este așadar o împreună lucrare cu Dumnezeu. El nu este o ideologie sau un concept, ci întreaga credință ca viață, fundamentată pe întâlnirea cu *Tu*-ul divin, care se manifestă prin și cu iubire față de oameni. Martiriul ca expresie a iubirii față de Dumnezeu, prin care cineva se lasă lipsit de viață, și prin a cărui Iubire știe să suporte durerea acceptării sacrificiului, arată dimensiunea eshatologică a Bisericii în lume⁸. Epistola către Diognet este documentul care explică strategia mărturiei și mărturisirii credinței din perioada apostolică: „*Nu vezi că sunt aruncați la fiare, ca să tăgăduiască pe Domnul, și nu sunt învinși? Nu vezi că, pe cât sunt pedepsiți mai mult, pe atât se înmulțesc? Acestea nu par fapte de om, acestea sunt o putere*

Anastasia, 2011, pp. 110-111.

⁶ Karl Rahner, Herbert Vorgrimler, *op.cit.*, p. 374.

⁷ Ioan I. Ică jr, *Canonul Ortodoxiei, Canonul apostolic al primelor secole*, I, Sibiu, Editura Deisis, 2008, p. 397.

⁸ Autori vari, *La prassi del martirio ieri e oggi*, Quaderni ASAL, nuova serie, Anno I, numero 3, maggio-giugno, periodico bimestrale della cooperativa „Servizio Missionario”, 1978, p. 13.

*a lui Dumnezeu, acestea sunt o dovadă a prezenței Lui*⁹.

Scrisoarea către Romani a Sfântului Ignatie din Antiohia și cea a Martiriului Sfântului Policarp sunt două trimiteri la moartea sfinților și la cinstirea sfințelor moaște. Scriindu-le romanilor, el îi îndeamnă pe creștinii de acolo să nu îl oprească din lupta sa cu bestii sălbatice din arenă, îndemnându-i: *„să convingă fiarele sălbatice, ca ele să devină mormântul meu, să nu lase nimic din trupul meu, ca nu cumva să rămân o povară pentru cineva după adormire*¹⁰.

Didascalia Apostolilor îi îndeamnă, de asemenea, pe creștini *„să se adune, chiar și în cimitire, și să citească Sfintele Scripturi ... și să își îndeplinească sarcinile ... și să dăruiască Sfânta Euharistie*¹¹. Aceeași lucrare precizează faptul cum că trupul profetului Elisei (Regi 2, 13) a înălțat trupul unui alt mort, datorită păstrării prezenței Sfântului Duh în trupul său mort. Creștinii ortodocși cred, de asemenea, că Sfântul Duh continuă să sălășuiască în trupurile celor sfinți. Totodată, având în vedere faptul că sfințenia nu este oficial acordată (recunoscută) decât după studierea adecvată a vieții unei persoane, întreprinsă după moartea acesteia, trebuie să treacă un răstimp de la îngroparea unei persoane sfinte și până la canonizarea și recunoașterea trupului ca fiind sfinte moaște¹². Venerarea moaștelor este, în fond, un mod de a se asigura faptul că toți sfinții sunt venerați în rândul credincioșilor și că, în schimb, credincioșii admit faptul că harul divin lucrează în acești sfinți și după moarte, ca un dar pentru Biserică.

Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement, referindu-se la martiri, ne spun că: *„Cel ce s-a învrednicit de martiriu să se bucure în*

⁹ Ioan I. Ică jr, *op. cit.*, p. 385.

¹⁰ Michael W. Holmes, *The Apostolic Fathers in English*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, p. 114.

¹¹ *Didascalia Apostolorum*, <http://www.bombaxo.com/didascalia.html> (accesat în 28. 06. 2015).

¹² Kathryn Wehr, *The Orthodox Bioethics of Cremation* în <http://www.orthodoxytoday.org/OT/view/wehr-the-orthodox-bioethics-of-cremation> (accesat în 29. 06. 2015).

*Domnul întrucât a dobândit o asemenea cunună și și-a făcut ieșirea din viață prin mărturisire. Și dacă e catehumen, să plece neîntristat, căci pătimirea pentru Hristos va fi pentru el un botez mai adevărat, fiindcă el a murit prin experiență împreună cu Domnul, iar ceilalți în prefigurare*¹³.

În *Constituțiile Apostolice* apare ideea martirajului creștin și a solidarității pe care creștinii trebuie să o arate față de acești martori ai morții și învierii lui Hristos: „De aceea, toți credincioșii, prin intermediul episcopului, recunosc toate aceste binefaceri și rodul muncii voastre; acela care n-are nimic și care pune hrana zilei deoparte, o rezervă sfinților, dacă cineva trăiește în abstinență acela îi ajută pe cei din urmă, dându-le importanță, și dacă cineva îi poate elibera pe sfinți din închisori va deveni preafecit și prieten al Lui Hristos. Căci cei care cunoscând lucrurile duhovnicești, și își oferă bunurile lor; aceștia sunt demni de Dumnezeu și Îi împlinesc voința salvându-i pe cei care Îl mărturisesc pe El în fața națiunilor, demnitarilor ... Căci dacă veți face asta va rămâne ca un martiriu. De fapt, martiriul devine experiență, și pentru voi voința va fi asociată cu lupta lor”¹⁴.

În *Istoria bisericească*, Eusebiu de Cezareea subliniază faptul că martirii au devenit adepții și imitatorii lui Hristos. Prin martiriu, ei nu au vrut să ajungă la o posibilă egalitate cu Dumnezeu, ci la măsura vârstei deplinătății lui Hristos. Sfinții, care erau chinuiți, bătuți, arși, striviți de fiare sălbatice, nu doar că nu s-au autointitulat cu numele de martiri, dar nici n-au permis celorlalți să folosească acest apelativ, și dacă, totuși, vreunul dintre ei îl întrebuința, i se răspundea cu amărăciune. Se dorea ca acest nume să fie rezervat doar pentru Hristos, Martir fidel și personal, primul născut între morți, „*Prințul vieții*”, de către Dumnezeu¹⁵. Ei își aminteau de martirii care erau deja plecați din această lume și spuneau: aceștia sunt deja martirii pe care Hristos i-a îndreptățit ca mărturisitori, după ce le-a conferit prin

¹³ Ioan I. Ică jr, *op.cit.*, p. 673.

¹⁴ *Les Constitutions Apostoliques*, „Sources Chrétiennes”, No 329, Tome II (Livres III-VI), Introduction, texte critique, traduction et notes et index par Marcel Metzger, Paris, Les Éditions du Cerf, 1986, pp. 203-204.

¹⁵ Eusèbe de Césaré, *Histoire Ecclésiastique*, „Sources Chrétiennes”, No 41, Livres V-VII, Traduction et notes par Gustave Bardy, Paris, Les Éditions du Cerf, 1955, pp. 23-24.

moarte pecetea martiriului; cât despre noi, noi nu suntem decât niște umili mărturisitori. Cu lacrimi, prin plâns, ei i-au îndemnat pe frații lor și le-au cerut să se roage cu tărie pentru trecerea lor din această lume. Ei arătau prin fapte puterea martiriului având printre păgâni o libertate deplină a limbajului și arătând prin răbdarea lor noblețea sufletului, curajul și fermitatea lor¹⁶.

Sfântul Ciprian al Cartaginei este cel care a dezvoltat o adevărată teologie a *martiriului continuu*¹⁷. Datorită lui s-a răspândit idealul ascezei ca prelungire a martiriului, ideal care urma să fie încununat prin împlinirea poruncilor și supunerea față de ele¹⁸. Martiriul nu depinde de om, ci de harul divin, și pentru că este un dar, nu poate fi căutat; omul nu poate decât să-l primească atunci când îi este pus înainte¹⁹. Este adevărat că în perioada Sfântului Ciprian se recurgea adesea la substantivul *corona* și la verbul *coronare* atunci când se vorbea despre martiriu. Corespondența sa atestă acest fapt în mod constant²⁰. Folosirea creștină a metaforei cununei menită să desemneze recompensa promisă creștinilor fideli derivă din textul Sfântului Apostol Pavel: „*Și oricine se luptă se înfrânează de la toate. Și aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă*” (I Corinteni 9, 25).

Sfântul Ioan Gură de Aur, vorbind despre martiri, vine și oferă creștinilor o explicație a amânării justiției divine față de păgâni. Minunile săvârșite de apostoli după moartea și învierea lui Hristos dovedesc faptul că puterea Sa rămâne prezentă în această lume. Această putere se manifestă și prin martiri: „*Cea mai mare dovadă a*

¹⁶ *Ibidem*, p. 24.

¹⁷ Saint Cyprien de Carthage, *La bienfaisance et les aumônes*, „Sources Chrétiennes”, Introduction, texte critique, traduction par Michel Poirier, Paris, Les Éditions du Cerf, 1999, p. 193.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Jean Claude Larchet, *Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace...*, trad. Marinela Bojin, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2012, pp. 51-52.

²⁰ Saint Cyprien de Carthage, *op.cit.*, p. 194.

*Învierii este faptul că după moartea Sa, Hristos manifestă și dezvoltă o putere asemănătoare celei care-i convinge pe creștini să renunțe la țara lor, la casa lor, la prietenii lor, la părinții lor, la însăși viața lor pentru a o mărturisi. Această putere îi determină pe acești oameni să aleagă bicele, pericolele și moartea în detrimentul plăcerilor de moment ... Acestea nu sunt faptele unui trup mort culcat și așezat într-un mormânt, ci sunt faptele unui înviat, ale unui om viu*²¹.

Pentru a îndemna la bucurie și stăruință în credință pe creștinii, care aidoma martirilor își declaraseră credința în fața autorităților care îi persecutau, fără însă a le vărsa sângele, Sfântul Ciprian scrie următoarele: „*Mărita noastră Biserică... Înainte purtarea fraților îi părea că are culoarea inocenței. Azi, sângele martirilor revarsă culoare purpurie. Nici crinii, nici trandafirii nu-i seamănă. Cât despre dorință, fiecare se străduiește să atingă demnitatea supremă a celor două stări onorabile: căci toți primesc cununii: fie albe pentru faptele lor bune, fie roșii pentru suferințele lor*”²².

Jertfele martirilor sunt revelarea conținutului Sfintei Euharistii. Moartea acestora semnifică faptul că adevărul tainic acuns în viața sacramentală a Bisericii este o putere vivificatoare care zdrobește moartea, este dinamismul stării permanente de jertfă a lui Hristos, este iubirea lui Dumnezeu care se întâlnește cu iubirea omului în Biserică prin Euharistie²³.

În lucrarea de misiune a Bisericii, eficacitatea mărturiei creștine se traduce *ca memorie vie a Bisericii*. Prin mărturie, capacitatea persuasivă a mesajului evanghelic devine, cu adevărat, o energie reală a actului de credință creștină. Acest model tebuie să redefinească mărturia în cadrul misiunii și să-l determine pe tot omul postmodern să-și recâștige calitatea de membru viu al Bisericii celei Adevărate²⁴.

²¹ Saint Jean Chrysostome, *Discours sur Babylas*, „Sources Chrétiennes”, Introduction, texte critique, traduction et notes par Margaret A. Schatkin, Paris, Les Éditions du Cerf, 1990, pp. 46-47.

²² Saint Cyprien de Carthage, *op.cit.*, p. 192.

²³ Ciprian Ioan Streza, *Sfânta Euharistie-Hrană vieții veșnice și putere a predării întregii existențe lui Dumnezeu*, în „Eucharist and Martyrdom, From The Ancient Catacombs to the Communist Prisons”, vol. I, 6-8 may, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2014, p. 285.

²⁴ Mihai Himcinschi, *Martyria creștină în societatea postmodernă*, în „Eucharist

2. Euharistia – Jertfa Vieții

Hristos-Paștile este Cel Care dă sens Euharistiei și ne permite nouă, oamenilor, să înțelegem această taină ca prezență, memorial și comuniune. Încă din primele veacuri, creștinii fac legătura între Euharistie și Paști, înțelese ca mistere ale morții, învierii și înălțării. Euharistia este locul unde se realizează comuniunea vieții dintre Dumnezeu și oameni. Prin împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos Cel Înviat, creștinul se lasă *abandonat* Lui, devenind un adevărat mădular al trupului tainic, Biserica. Această *pâine a vieții* acționează ca un ferment care taie toate păcatele și edifică Trupul lui Hristos, adică Biserica²⁵.

Euharistia este cu adevărat un ritual de hrănire. Din antichitate, și cu precădere din lumea semitică, omul a dat alimentelor valoare sacră și a înțeles că ele sunt, de fapt, niște daruri generoase din partea divinității, care sunt lăsate pentru a ne întreține viața. Pâinea, vinul, apa, fructele sunt prinoase pe care Dumnezeu le-a binecuvântat. Mâncarea însăși are valoare religioasă, deoarece ea așază oamenii împreună la masă și stabilește atât legătura între meseni, cât și legătura lor cu Dumnezeu, devenind *co-meseni* ai sacralității²⁶. Pâinea frântă este Carnea sau Trupul lui Hristos, iar „*El este viața noastră veșnică*”²⁷; Euharistia este o taină care comunică viața: „*Vă uniți întru aceeași credință ... într-o comuniune deplină, frângând aceeași pâine care este calea spre viața veșnică, medicament al nemuririi și viață întru Hristos pentru totdeauna*”²⁸.

and Martyrdom, From The Ancient Catacombs to the Communist Prisons”, vol. I, 6-8 may, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2014, p. 243.

²⁵ Raymond Winling, *La Résurrection et l'Exaltation du Christ dans la littérature de l'ère patristique*, Théologies, Paris, Les Éditions du Cerf, 2000, pp. 408-413.

²⁶ Xavier Leon-Dufour, *Dizionario di Teologia Biblica*, Edizione italiana completamente rifusa sulla II edizione francese riveduta e ampliata, a cura di Giovanni Viola e Ambretta Milanoli, V Edizioni, Casa Editrice Marietti, 1990, p. 362.

²⁷ Saint Ignace D' Antioche, *Ad. Magn.* 1, 2; „Sources Chrétiennes”, Texte grec, introduction, traduction et notes de P. Th. Camelot, Paris, Éditions du Cerf, 1951, p. 53.

²⁸ Ignace D' Antioche, *Ad. Ephes.* 20, 2; *op.cit.*, p. 54.

Trupul și Sângele lui Hristos nu sunt doar niște simboluri, ci sunt realități ale unei lumi eshatologice în care este și trăiește Hristos. Euharistia îi oferă creștinului contactul personal și palpabil cu Hristos Cel Înviat. Cele două elemente (pâinea și vinul) din care omul se împărtășește își schimbă esența devenind adevărată pâine îngerească: „Și a plouat peste ei mană de mâncare și pâine cerească le-a dat lor; pâine îngerească a mâncat omul; bucate le-a trimis lor din destul.” (Psalm 77, 28-29). Euharistia este adevărata mâncare eshatologică²⁹. Teodor al Mopsuestiei se numără printre antiohienii care a vorbit cel mai clar despre tema euharistică, ca hrană a nemuririi: „*El se numește pe Sine Însuși pâinea vieții, coborâtă din cer, voind să spună: cu adevărat, Eu sunt pâinea vieții care oferă celor ce cred în Mine nemurirea, cu ajutorul acestui corp văzut, pentru care Eu am coborât din cer și căruia i-am dăruit nemurirea și prin mijlocirea căruia Eu dăruiesc celor ce cred în Mine nemurirea*”³⁰. Euharistia este în noi sursa unei tensiuni tainice date de darul nemuririi binecuvântate: „*Noi nu trebuie să ne mai îndoim că vom primi și nemurirea mâncând pâinea sacramentală, întrucât, chiar dacă pâinea nu are o astfel de fire, totuși, când pâinea primește pe Duhul Sfânt și harul care vine de la El, ea devine capabilă să ducă pe cei care o mănâncă la bucuria nemuririi*”³¹.

Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește în Omiliile sale despre pâinea vieții, care nu este o pâine obișnuită, ci o pâine coborâtă de sus: „*Vi s-a făgăduit odinioară și vi s-a arătat atunci în chip, iar acum e prezentă și împlinește făgăduința făcută vouă. Sunt pâine a vieții, nu pâinea trupească, care desființează numai pătımirea foamei și eliberează numai trupul de moartea venită din lipsa ei, ci ea este cea care eliberează întreg omul spre viața veșnică și arată desăvârșit pe omul făcut pentru viața veșnică*”³².

²⁹ Xavier Leon-Dufour, *op.cit.*, p. 366.

³⁰ Teodor al Mopsuestiei, *Omiliile Catehetice*, Omilia XV, 11; trad. Ion V. Paraschiv, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2008, p. 176.

³¹ *Ibidem*.

³² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, în „P.S.B”, trad. Dumitru Stăniloae, București, Editura Institutului Biblic și de

Legătura dintre Euharistie și Înviere este redată prin termenul *kyriakè*, fiind ziua când se celebrează, de altfel, *kyriakon deipnon*. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, după ce descrie o sărbătoare euharistică, adaugă: „*Iar în ziua soarelui, noi ne adunăm cu toții laolaltă, deoarece aceasta este prima zi în care Dumnezeu, schimbând întunericul și materia, a creat lumea, iar Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, în aceeași zi a înviat din morți*”³³.

Clement Alexandrinul amintește în *Pedagogul* tema pâinii vieții, spunând că: „*Rolul tainic al pâinii, căci așa o numește Hristos, este trup ca unul care s-a înălțat prin foc, cu alte cuvinte ca cel ce se înalță din stricăciune și sămânță prin foc și care este alcătuit prin foc spre bucuria Bisericii, ca o pâine coaptă. Trupul este îmbibat cu sânge, dar sângele este înfățișat prin vin. Deci trebuie să știm că pâinea înmuiată absoarbe vinul, iar apa este lăsată deoparte. Așa și trupul Domnului, pâinea cerurilor, absoarbe sângele ca să hrănească pentru nestricăciune pe oamenii cerești, lăsând pieirii numai poftele trupești*”³⁴.

Iisus Hristos Cel mort și Înviat este prezent în starea de jertfă pe Sfânta Masă în Altarul fiecărei biserici, iar Sfânta Liturghie este o jertfă ce reactualizează jertfa istorică de pe Cruce, în calitatea de dovadă a iubirii supreme, manifestată în și prin Biserică. Unirea și prefacerea celor două elemente (pâine și vin în Trupul și Sângele Domnului) se realizează doar în Biserică, iar în acest sens, Euharistia este singura care are valoare eshatologică în fața lui Dumnezeu.

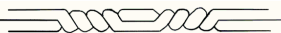
Concluzii

Prin sacrificiul propriei vieți, martirii confirmă faptul că relația lor cu Hristos era pentru ei mai importantă decât supraviețuirea biologică. Ei se numeau mărturisitorii credinței, deoarece martiriul lor

Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2000, p. 365.

³³ Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia* I, 67; în *Apologeți de limbă greacă*, trad. Teodor Bodogae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997, p. 95.

³⁴ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, Ediție îngrijită de Dumitru Fecioru, București, Editura Librăriei Teologice, 1939, p. 71.

revela credința, adică încrederea lor în vestea cea bună a lui Hristos, iar încrederea nu este posibilă decât ca urmare a unei relații personale. Jertfele martirilor sunt revelarea conținutului Sfintei Euharistii.

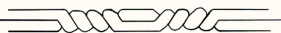
Martirii, prin jertfa vieții lor, se îndreaptă spre Hristos; ei nu se grăbesc spre moarte, ci spre viață, iar pentru ei, a trăi înseamnă Hristos. Martirii nu doresc nici suferința, nici moartea, fiind convinși că merg spre viață, pe care cred că au descoperit-o. Punctul de referință al martirilor nu mai este viața prezentă, ci viața viitoare, și, astfel, se schimbă întreaga ordine a lucrurilor, martiriul devenind în cele din urmă bucurie

Iisus Hristos Cel Mort și Înviat este prezent în starea de jertfă pe Sfânta Masă, în Altarul fiecărei biserici, iar Sfânta Liturghie este o jertfă ce reactualizează jertfa istorică de pe Cruce, în calitatea de dovadă a iubirii supreme, manifestată în și prin Biserică. Unirea și prefacerea celor două elemente (pâinea și vinul) se realizează doar în Biserică, iar în acest sens, Euharistia este singura care are valoare eshatologică în fața lui Dumnezeu.

Bibliografie

1. Autori vari, *La prassi del martirio ieri e oggi*, Quaderni ASAL, nuova serie, Anno I, numero 3, maggio-giugno, periodico bimestrale della cooperativa „Servizio Missionario”, 1978.
2. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, Ediție îngrijită de Dumitru Fecioru, București, Editura Librăriei Teologice, 1939.
3. Dufour-Leon, Xavier, *Dizionario di Teologia Biblica*, Edizione italiana completamente rifusa sulla II edizione francese riveduta e ampliata, a cura di Giovanni Viola e Ambretta Milanoli, V Edizioni, Casa Editrice Marietti, 1990.
4. Eusèbe de Césaré, *Histoire Ecclésiastique*, Sources Chrétiennes, No 41, Livres V-VII, Traduction et notes par Gustave Bardy, Paris, Les Éditions du Cerf, 1955.
5. Himcinschi, Mihai, *Martyria creștină în societatea postmodern*, în „Eucharist and Martyrdom, From The Ancient Catacombs

- to the Communist Prisons”, vol. I, 6-8 may, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2014.
6. Holmes W., Michael, *The Apostolic Fathers in English*, Grand Rapids, MI: Baker Academic.
 7. Ică, Ioan I jr, *Canonul Ortodoxiei, Canonul apostolic al primelor secole*, I, Sibiu, Editura Deisis, 2008.
 8. Larchet, Jean Claude, *Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace...*, trad. Marinela Bojin, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2012.
 9. *Les Constitutions Apostoliques*, în „Sources Chrétiennes”, No 329, Tome II (Livres III-VI), Introduction, texte critique, traduction et notes et index par Marcel Metzger, Paris, Les Éditions du Cerf, 1986.
 10. Rahner, Karl, Vorgrimler, Herbert *Dizionario di Teologia*, Edizione italiana a cura di Giuseppe Ghiberti e Giovanni Ferretti, by Herder-Roma, 1968.
 11. Saint Cyprien de Carthage, *La bienfaisance et les aumônes*, Sources Chrétiennes, Introduction, texte critique, traduction par Michel Poirier, Paris, Les Éditions du Cerf, 1999.
 12. Saint Ignace D’ Antioche, *Ad. Magn.* 1, 2; „Sources Chrétiennes”, Texte grec, introduction, traduction et notes de P. Th. Camelot, Paris, Éditions du Cerf, 1951.
 13. Sf. Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia I*, 67; în „Apologeți de limbă greacă”, trad. Teodor Bodogae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997.
 14. Saint Jean Chrysostome, *Discours sur Babylas*, Sources Chrétiennes, Introduction, texte critique, traduction et notes par Margaret A. Schatkin, Paris, Les Éditions du Cerf, 1990.
 15. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, în „P.S.B”, trad. Dumitru Stăniloae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2000.
 16. Sobco, Laurentius, *Noul Martiriu: un scurt moment de eroism sau un mod de viață*, în „Eucharist and Martyrdom, From the Ancient Catacombs to the Communist Prisons”, Alba Iulia, 6-8 may, Editura Reîntregirea, 2014.
 17. Streza, Ciprian Ioan, *Sfânta Euharistie – Hrană vieții veșnice și putere a predării întregii existențe lui Dumnezeu*, în „Eucharist and Martyrdom, From The Ancient Catacombs to the Communist

- Prisons”, vol. I, 6-8 may, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2014.
18. Teodor al Mopsuestiei, *Omilii Catehetice*, Omilia XV, 11; trad. Ion V. Paraschiv, Cluj-Napoca, 2008.
 19. Théodoret de Cyr, *Thérapeutique des maladies helléniques*, în „Sources Chrétiennes”, No 57. 2, Tome II (Livres VII-XII), Texte critique, traduction, notes et index par Pierre Canivet, Paris, Les Éditions du Cerf, 2001.
 20. Winling, Raymond, *La Résurrection et l'Exaltation du Christ dans la littérature de l'ère patristique*, Théologies, Paris, Les Éditions du Cerf, 2000.
 21. Yannaras, Christos, *Contra Religiei*, trad. Tudor Dinu, București, Editura Anastasia, 2011.

Surse Web:

1. Didascalia Apostolorum, <http://www.bombaxo.com/didascalia.html> (accesat în 28. 06.2015).
2. Wehr, Kathryn, *The Orthodox Bioethics of Cremation* in <http://www.orthodoxytoday.org/OT/view/wehr-the-orthodox-bioethics-of-cremation> (accesat în 29.06.2015).